

**Aanbeveling van
het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen nr. 2020-R/005
over vrouwen en sport**

**INSTITUUT VOOR
DE GELIJKHEID
VAN VROUWEN
EN MANNEN**

I. Inleiding

Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (hierna "het Instituut" genoemd), opgericht bij de wet van 16 december 2002¹, is een onafhankelijke instelling die instaat voor het waarborgen van de gelijkheid van vrouwen en mannen en de bestrijding van elke vorm van discriminatie en ongelijkheid op basis van geslacht.

In die hoedanigheid is het Instituut bevoegd om adviezen en aanbevelingen te richten tot de overheid ter verbetering van de wet- en regelgeving.

Europees en Belgisch wettelijk kader

Talrijke voorbeelden van ongelijkheid en discriminatie in de sport die in de praktijk worden tegengekomen, vallen onder Belgische en Europese wetgeving.

Op Europees niveau: ongelijkheid met betrekking tot

- De beloning (artikel 157 van het Verdrag betreffende de werking van de Unie, artikel 23 van het Handvest van de grondrechten van de Unie en de herschikte richtlijn 2006/54, arbeid en beroep)
- De toegang tot beroepen (herschikte richtlijn 2006/54, arbeid en beroep);
- De arbeidsomstandigheden (artikel 23 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en herschikte richtlijn 2006/54, arbeid en beroep);
- De toegang tot en de levering van goederen en diensten (richtlijn 2004/113/EG, goederen en diensten);
- Seksisme in de openbare ruimte en het beeld van de vrouw en de vrouwensport in de media (artikel 8 van het Verdrag betreffende de werking van de Unie).

De Europese wetgeving voorziet ook in:

- De aanneming van maatregelen waarbij specifieke voordelen worden ingesteld om de uitoefening van een beroepsactiviteit door het ondervertegenwoordigde geslacht te vergemakkelijken of om nadelen in de beroepsloopbaan te voorkomen of te compenseren (artikel 157 van het Verdrag betreffende de werking van de Unie);
- De aanneming van maatregelen waarbij specifieke voordelen worden ingesteld ten gunste van het ondervertegenwoordigde geslacht (artikel 23 van het Handvest van de grondrechten van de Unie);
- De bevordering van de gelijkheid van vrouwen en mannen in al haar acties of *gender mainstreaming* (artikel 8 van het Verdrag betreffende de werking van de Unie).

In België vallen de gebieden waarop deze aanbeveling betrekking heeft onder de bevoegdheid van de gemeenschappen (sport is een persoonsgebonden aangelegenheid, net als onderwijs, tewerkstelling enz.) en de gewesten (bijvoorbeeld wanneer het gaat om infrastructuur, vervoer enz.).

Voor de gefedereerde entiteiten gaat het om de volgende bestuursrechtelijke bepalingen:

- De ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 5 oktober 2017 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en ter bevordering van gelijke behandeling²;

¹Wet van 16 december 2002 houdende oprichting van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, *B.S.*, 31 december 2002.

² *B.S.*, 19 oktober 2017.

- Het decreet van het Waalse Gewest van 6 november 2008 (gewijzigd door het decreet van 2 mei 2019) ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie³;
- Het decreet van de Franse Gemeenschap van 12 december 2008 betreffende de bestrijding van sommige vormen van discriminatie⁴;
- Het decreet van de Duitstalige Gemeenschap van 19 maart 2012 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie⁵;
- Het decreet van 9 juli 2010 van de Franse gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Cocof) betreffende de bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling⁶;
- Het decreet van de Vlaamse overheid van 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid⁷.

Op federaal niveau verbiedt de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen⁸ elke vorm van discriminatie, namelijk directe discriminatie, indirecte discriminatie, het aanzetten tot discriminatie, intimidatie en seksuele intimidatie⁹, en is die wet van toepassing op de toegang tot goederen en diensten en het aanbod van goederen en diensten op het gebied van de sport¹⁰.

We vermelden ook de wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte¹¹, die toepassing kan vinden op het gebied van de sport. Seksisme als strafbaar feit vereist zes bestanddelen: een gebaar of handeling, de uiting van seksisme, een aantasting van de waardigheid van een bepaalde persoon, de ernst van die aantasting, de omstandigheden zoals bedoeld in artikel 444 van het Strafwetboek en opzettelijke fout¹².

Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen heeft ook een rol te spelen in de versterking van de gelijkheid op het gebied van de sport, met name door de correcte toepassing en uitvoering van het Europees recht te ondersteunen.

Overigens is het een taak van het Instituut om meldingen of klachten op die gebieden te ontvangen, in het kader van samenwerkingsprotocollen met de gefedereerde entiteiten (als orgaan voor gelijke behandeling in de zin van het Europees recht - zie punt IV).

II. Context

Sport is een van de vrijetijdsactiviteiten waar genderstereotypen het meest voorkomen.

De sportparticipatie van vrouwen kent een lange geschiedenis van uitsluiting, of het nu gaat om bepaalde sporten (zo werden vrouwen pas in de jaren zeventig van de vorige eeuw toegelaten tot marathons), om bepaalde wedstrijden (schansspringen voor vrouwen vond voor het eerst plaats

³ B.S., 19 december 2008.

⁴ B.S., 13 januari 2009.

⁵ B.S., 5 juni 2012.

⁶ B.S., 3 september 2010.

⁷ B.S., 23 september 2008.

⁸ B.S., 30 mei 2007.

⁹ Artikel 19.

¹⁰ Artikel 6, § 1, 1°.

¹¹ B.S., 24 juli 2014.

¹² F. KUTY, "L'incrimination du sexisme", *Rev. dr. pén.*, vol. 1, 2015, p. 42-43.

tijdens de Olympische Winterspelen van 2014, terwijl dat onderdeel al sinds 1924 op het mannenprogramma staat), maar ook om verdeling (afzonderlijke wedstrijden per geslacht) en discriminatie in de omstandigheden om sport te beoefenen, de berichtgeving in de media, het bestuur of de toegang tot verantwoordelijke functies (zie punt III).

Andere verschillen, zoals andere sportieve "keuzes", blijven nog steeds bestaan, zelfs al zijn de wettelijke verbodsbepalingen opgeheven.

Over het algemeen wordt sport beschouwd als een mannenzaak, maar ondanks dat worden sommige activiteiten toch als meer "gepast" aanzien voor mannen of voor vrouwen, en andere als geschikt voor beide geslachten.

Zo worden team- of contactsporten als rugby of boksen eerder als mannelijk beschouwd, en esthetische en artistieke activiteiten als dans of turnen daarentegen als vrouwelijk, een trend die zich zelfs nog versterkt (sinds de Olympische Spelen van 1984 zijn mannen uitgesloten van artistiek zwemmen).

Individuele sporten of sporten die geen direct contact met de tegenstander vereisen, worden eerder als neutraal ervaren (bijv. atletiek, tennis enz.).

Die waarneembare verschillen in de sportcontext worden door individuen vaak geïdentificeerd als het resultaat van de "natuurlijke" biologische verschillen die inherent zijn aan mannen en vrouwen. Zoals Catherine Louveau opmerkt, "*als weinig vrouwen kiezen voor die traditioneel mannelijke sporten, komt dat ook doordat die sporten niet overeenstemmen met de spontane indeling in categorieën op basis waarvan mannen en vrouwen oordelen wat al dan niet gepast is voor een vrouw. Dat bepaalde sporten en beroepen al de hele geschiedenis door als typisch mannelijk zijn bestempeld, wordt begrijpelijk als wordt gekeken naar de fysieke vaardigheden die ervoor nodig zijn, de verhouding tot de instanties en werktuigen die er verband mee houden, de technische en ruimtelijke kenmerken ervan. Kracht tonen of gebruiken, strijden, slagen toebrengen of incasseren, wapens, grote open ruimtes, zware machines besturen, lichamelijke risico's nemen, al die concrete of symbolische zaken worden beschouwd als onverenigbaar met vrouwelijkheid, als eigenschappen die vrouwen zich niet eigen lijken te kunnen maken*"¹³.

Bovendien is sport onlosmakelijk verbonden met het lichaam en de lichamelijke ontwikkeling, zowel op het vlak van prestaties als van spieren. Zodra een sportieve vrouw "te" gespierd wordt of "te" goed presteert, merkt ze dat ze vragen krijgt rond haar biologische identiteit van "echte vrouw" of rond haar seksuele geaardheid. Geslachtstests en -controles kunnen worden beschouwd als discriminerende praktijken, in die zin dat ze weigeren de verschillende morfotypes te erkennen die zowel bij vrouwen als mannen bestaan¹⁴.

De bestaande verbanden tussen sport en het lichaam leveren specifieke problemen op voor tienermeisjes en jonge vrouwen. De biologische veranderingen en de metamorfose van het lichaam tijdens de adolescentie vormen eveneens een aanleiding voor differentiatie, in het bijzonder op school. Zo organiseren de onderwijsnetten vanaf het middelbaar niet-gemengde sportlessen, een keuze die ze verklaren door de

¹³ Catherine Louveau, "Inégalité sur la ligne de départ : femmes, origines sociales et conquête du sport", *Clio. Femmes, Genre, Histoire*, 2006, nr. 23, blz. 138

¹⁴ Zie in het bijzonder het werk van Anaïs Bohuon, *Le Test de féminité dans les compétitions sportives. Une histoire classée X ?* Parijs, éditions iXe, 2012, 192 p. en de verklarende video over geslachtstests beschikbaar op <https://matilda.education/app/course/view.php?id=166>.

morfologische en fysiologische verschillen, alsook vanwege redenen i.v.m. hygiëne, veiligheid en ethiek¹⁵. Het zijn ook die morfologische verschillen, gekoppeld aan een prestatiegerichte en competitieve logica, die de organisatie van gemengde teams¹⁶ overbodig maken en de uitsluitingen en de hiërarchie in de sport bestendigen.

De waarden die worden gekoppeld aan sporten zijn ook aanleiding voor prioritering en discriminatie tussen recreatie- en competitiesport. Sport mag dan in de eerste plaats een bron van plezier en ontspanning zijn, en bijdragen aan de individuele ontplooiing en collectieve emancipatie¹⁷, maar de promotie van sport en de financiële ondersteuning ervan is grotendeels gebaseerd op competitiesport en/of sporten binnen erkende clubs. Nog steeds wordt aan sport doen door de meesten opgevat als sporten in een door een sportfederatie erkende club en in het kader van georganiseerde competities (bijvoorbeeld voor de teamsporten). We zien een grote ongelijkheid tussen vrouwen en mannen, maar ook tussen maatschappelijke groepen. Die noodzaak om te presteren leidt ook tot uitsluiting van jonge sporters, zoals onlangs werd vastgesteld¹⁸.

Historisch was de sportwereld een mannenbastion, een plaats voor de sociale constructie van de mannelijkheid: "oorspronkelijk was sport geïntegreerd in de edele kunst van het oorlog voeren, later in het onderwijs voor de burgerij en nog later was het bedoeld om de energie van arbeiders te kanaliseren". Nog steeds zijn het vooral mannen die aan sport doen¹⁹. We zien ook klassenverschillen, zowel in de sporten die door mannen worden beoefend als door het feit dat bepaalde groepen vrouwen afwezig zijn in die sporten, zo is er nog steeds een lage participatie van boerinnen, arbeidsters en migrantenvrouwen²⁰. Ongeacht de maatschappelijke positie is bij mannen de kans nog altijd groter dat ze een sport beoefenen. Die ondervertegenwoordiging van vrouwen uit de lagere klassen bestaat vandaag de dag nog steeds, met name bij tienermeisjes.

Sport neemt ook een belangrijke rol in bij het integratiebeleid van de overheid, die aan sport een socialiserende werking toeschrijft. Sport als remedie tegen het doelloos rondhangen en/of geweldrisico in bepaalde buurten staat centraal in bepaalde initiatieven zoals studies in Frankrijk aantonen²¹. Zo bekrachtigt voor Carine Guérandel²² het overheidsaanbod voor recreatiesport de scheiding tussen de geslachten en de dominantie van jongens. Dit gaat zo ver dat de openbare sportlocaties *quasi* uitsluitend door jongens worden gebruikt (*voetbalterreinen* en *skateparken*). Gendergerelateerd geweld, dat op die speelterreinen wordt gebagatelliseerd, leidt ertoe dat hun gemengde karakter verdwijnt en dat vrouwen worden verbannen naar specifieke sportactiviteiten

¹⁵ Louise Lebailly, Chronique féministe n°112, 2013 geciteerd in Idea Consult, *Beoordeling van de gendergerelateerde impact van de in het kader van de wijkcontracten opgerichte sportinfrastructuren*, Directie Stadsvernieuwing, Gewestelijke Overheidsdienst Brussel, mei 2018. Beschikbaar op <https://wijken.brussels/1/pagina/documentatie>.

¹⁶ Zo worden meisjes vanaf een bepaalde leeftijd uitgesloten van jeugdvoetbalteams.

¹⁷ Zie bijvoorbeeld het Charte du mouvement sportif de la fédération Wallonie-Bruxelles, beschikbaar op <http://www.sport-adepts.be/index.php?id=4198>

¹⁸ Bijvoorbeeld, "Trois enfants exclus d'un club de basket parce qu'ils ne progressent pas assez", RTBF info, 16 augustus 2020 zie op <https://www.rtbf.be/info/regions/liege/detail-trois-enfants-exclus-d-un-club-de-basket-car-ils-ne-progressent-pas-assez?id=10563012>.

¹⁹ Marie-Cécile Naves, *L'égalité femmes-hommes dans le sport bénéficie à tous*, Artikel gepubliceerd op de site "les sportives", op 21/8/2017. Beschikbaar op <https://mariececilenaves.com/mcn/2017/08/legalite-femmes-hommes-sport-beneficie-a-sportives/>

²⁰ Catherine Louveau, "Inégalité sur la ligne de départ", op.cit.

²¹ Zoals de thesis van Edith Maruejols - *Mixité, égalité et genre dans les espaces du loisir des jeunes. Pertinence d'un paradigme féministe*, Bordeaux, Université Michel de Montaigne-Bordeaux III, 2014.

²² Mélie Fraysse, "Carine Guerandel, *Le sport fait mâle. La fabrique des filles et des garçons dans les cités*", *CLIO. Femmes, Genre, Histoire*, 46/2017.

(dans, gymnastiek) die een lagere maatschappelijke waarde lijken te hebben. Carine Guérandel onderzoekt welke rol de volwassen jongerenbegeleiders spelen bij het overnemen of in vraag stellen van maatschappelijke gender- en klassenverhoudingen. Zij toont aan wat hun belang is bij de ontwikkeling van vrouwelijkheid en mannelijkheid en hoe hun eigen sportieve en geslachtsgebonden socialisatie de normen en waarden vormt en/of transformeert. Meestal gaat het om mannen, weinig opgeleid en gesensibiliseerd voor de uitdagingen in verband met genderconstructie in de sport, die viriele vormen van mannelijkheid aanmoedigen en op die manier van de verschillen en ongelijkheden in de toegang tot sport een vanzelfsprekendheid maken.

De auteurs Guérandel en Louveau onderzochten waarom meisjes zich deels of volledig terugtrekken uit sport. Vaak worden als redenen aangehaald dat het huiswerk voorrang krijgt, dat het aanbod niet is aangepast, dat meisjes geen belangstelling hebben voor sport, en wordt te gemakkelijk voorbijgegaan aan factoren als de terughoudendheid van de ouders, de kosten van de specifiek vrouwelijke activiteiten, de sociale controle op lichamen in de buurt. Er werd "een controlemechanisme ingevoerd" ten opzichte van jonge meisjes, omwille van een onveiligheidsgevoel bij de ouders en bij de meisjes zelf. Het verschijnsel dat tienermeisjes "afhaken" van sport wordt bevestigd in andere plaatsen zoals vrijetijdscentra en jeugdhuizen of meer algemeen in de openbare ruimte.

In haar studie "*Loisirs dans l'espace public: quelle mixité des enfants*" betwist de Ligue des familles ook essentialistische verklaringen van het type: "meisjes zijn liever thuis" en "jongens moeten hun overtollige energie kwijt" en brengt verschillende vergelijkbare verklaringen naar voren²³:

- *normen rond gender die door kinderen al vanaf heel jonge leeftijd worden geleerd en gereproduceerd en die de aanwezigheid van jongens legitimeren;*
- *ongelijke overheidsinvesteringen voor mannen en vrouwen;*
- *een onveiligheidsgevoel van tienermeisjes in de openbare ruimte;*
- *een ouderlijke controle die verschilt volgens het geslacht van het kind.*

Ook de evaluatie van het gebruik van de sportvoorzieningen die worden gefinancierd in het kader van duurzame wijkcontracten en die op verzoek van de dienst stadsvernieuwing van het Brussels Gewest werden gerealiseerd²⁴, toont aan hoe belangrijk het is om na te denken over het gemengde karakter van de activiteiten, zodat worden die voorzieningen gemonopoliseerd door mannen en jongens. De hinderpalen voor de participatie van vrouwen en meisjes moeten duidelijk worden geïdentificeerd en mogen zich niet beperken tot een stereotiepe visie op rolverdeling.

Tot slot vermelden we een essentiële waarde van sport en lichaamsbeweging: het is goed voor de gezondheid. Sporten, vooral op jonge leeftijd, lijkt het risico op de ontwikkeling van cognitieve ziekten op gevorderde leeftijd te verminderen en voor vrouwen is het ook belangrijk om osteoporose te

²³ Loisirs dans l'espace public: quelle mixité des enfants, service Études et Action politique de la Ligue des familles Août 2019, beschikbaar op <https://wwwc.laligue.be/Files/media/497000/497916/fre/2019-08-19-loisirs-dans-lespace-public-quelle-mixite-des-enfants.pdf>.

²⁴ Idea Consult, *Beoordeling van de gendergerelateerde impact van de in het kader van de DWC opgerichte wijksportinfrastructuur*, Directie Stadsvernieuwing, Gewestelijke Overheidsdienst Brussel, mei 2018. Beschikbaar op <https://wijken.brussels/1/pagina/documentatie>.

voorkomen. De participatie van jonge meisjes in lichaamsbeweging en sport kan een positief effect hebben op de gezondheid en moet absoluut worden gestimuleerd²⁵.

Op het vlak van vrouwen en sport zijn er zaken die samenhangen met sociale constructie, zoals stereotypen en vooroordelen, en andere die verband houden met de manier waarop het sporten wordt georganiseerd (niet gemengd, in clubs, welke sporten steun krijgen, recreatieve sporten ten opzichte van competitiesporten enz.).

III. Cijfers en vaststellingen

Sportactiviteiten kunnen plaatsvinden in verschillende contexten: op school als verplichte of facultatieve activiteit, in een sportclub, in een particuliere commerciële accommodatie (bijv. fitnesscentrum), of op eigen houtje in de openbare ruimte (bijv. een park) of thuis.

Die verschillende organisatievormen bestrijken de vele manieren om aan sport te doen, die variëren volgens leeftijd en geslacht.

Meisjes en jongens, vrouwen en mannen, beoefenen niet dezelfde sporten, sporten niet op dezelfde plaatsen en hebben niet noodzakelijk dezelfde motivatie.

Net als andere individuele kenmerken heeft het geslacht een aanzienlijke invloed op de participatie van mensen aan lichaamsbeweging of sport.

Beroep, opleidingsniveau, inkomen en etnische en culturele kenmerken zijn factoren die bijdragen aan bijzonder grote verschillen tussen meisjes en vrouwen. Meer dan bij de mannen bepaalt de combinatie van die factoren de waarschijnlijkheid dat aan sport wordt gedaan, het soort sport dat wordt gekozen, het kader en het doel van het sporten.

Tijd besteed aan sportactiviteiten

In de studie "*Gender en tijdsbesteding*"²⁶ stelt het Instituut die mindere tijdsbesteding van vrouwen en meisjes vast: "*Jongens besteden per respondent (...) op een gemiddelde weekenddag meer tijd aan hobby en spel en aan sport dan meisjes (hobby en spel: 2 uur voor jongens versus 1 uur 23 voor meisjes, sport: 52 minuten voor jongens versus 26 minuten voor meisjes). De participatiegraad voor deze activiteiten lijkt bij jongens ook hoger te zijn, maar de duur per participant verschilt niet tussen meisjes en jongens. (...) Jongens hebben structureel meer vrije tijd op week- en weekenddagen over alle leeftijden heen. Ook de invulling van de vrije tijd is genderstereotiep. Genderstereotiep voor meisjes is dat ze opgroeien met zachte thema's in hun vrije tijd, waaronder literatuur en cultuur, terwijl genderstereotiep voor jongens is dat ze opgroeien met harde thema's in hun vrije tijd, waaronder sport en spel.*"²⁷

²⁵ United Nations, Women, gender equality and sport, 2007, pagina 2. Beschikbaar op <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/media/publications/un/en/womenandsport.pdf?la=en&vs=958>.

²⁶ De Laet, Glorieux, & Van Tienoven, 2011, *Gender en tijdsbesteding*, Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/95 - gender en tijdsbesteding_nl.pdf

²⁷ Idem.

De laatste Eurobarometer-enquête over sport en lichaamsbeweging, van 2018²⁸, komt tot dezelfde conclusie.

In de Europese Unie beoefenen mannen over het algemeen vaker een sport of een andere fysieke activiteit dan vrouwen. Zo sport 44% van de mannen minstens eenmaal per week, terwijl dit percentage bij de vrouwen slechts 36% bedraagt. De frequentie van de beoefening van sport of een andere fysieke activiteit varieert aanzienlijk volgens de leeftijd. Het grootste verschil tussen mannen en vrouwen merken we bij de jongeren (15-24 jaar): 59% van de jonge mannen tegenover 47% van de jonge vrouwen beoefenen minstens eenmaal per week een of andere fysieke activiteit, terwijl 12% van de jonge mannen tegenover 6% van de jonge vrouwen minstens vijfmaal per week sport of een fysieke activiteit beoefenen. Die kloof verkleint naarmate de leeftijd vordert²⁹.

Sportbeoefening

Afhankelijk van waar men een sport of fysieke activiteit beoefent, worden genderverschillen opgemerkt. Mannen sporten veeleer in sportclubs of op het werk, terwijl vrouwen vaker thuis of op weg naar huis, school, het werk of de winkel fysiek actief zijn. In lijn met die vaststelling geloven meer mannen dan vrouwen dat lokale sportclubs en andere lokale faciliteiten veel mogelijkheden bieden om aan lichaamsbeweging te doen. Mannen zijn twee keer zo vaak lid van een sportclub als vrouwen (16% tegen 8%).

Op het niveau van de totale Belgische sportpopulatie, zien we dat vrouwen 30% vertegenwoordigen van de mensen die zijn aangesloten bij een sportclub³⁰. Meisjes jonger dan 18 zijn slechts goed voor 28% wat aantoont dat er grote uitdagingen zijn voor sportbeoefening door tienermeisjes.

Net als elders is er een grote kloof tussen vrouwen en mannen: in België is 82% van de mensen die aan ruitersport doet vrouw, in de zwemsport vertegenwoordigen ze 72% van de aangesloten leden. Aan de andere kant zijn mannen in de overgrote meerderheid in de schietsport (90%) en tafeltennis (87%)³¹.

De deelname aan topsportevenementen toont ook een ondervertegenwoordiging van vrouwelijke atleten, met slechts 33% vrouwen op de Olympische Spelen van Rio (2016), een participatiegraad die stijgt tot 41% op de Winterspelen van Pyeongchang (2018)³².

Het valt nog te bezien of die trend zich zal doorzetten op de volgende Olympische Spelen van Tokio of dat die grotere vertegenwoordiging van vrouwen verband houdt met de disciplines van de Olympische Winterspelen (bijvoorbeeld schaatsen).

²⁸ Europese Commissie (2018). Special Eurobarometer 412, "Sport and physical activity". Beschikbaar op https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_412_en.pdf.

²⁹ Raad van Europa, Project "Op weg naar genderevenwicht in de sport/All-in, *Toolkit hoe gendergelijkheid in de sport bevorderen. Alles wat je moet weten*, 2019 (opgesteld door Florence Pauly, Katrien Van der Heyden en Nathalie Wuïame, Engender vzw). Beschikbaar op <https://pip-eu.coe.int/en/web/gender-equality-in-sport/toolkit>.

³⁰ In zijn advies nr. 63 van 13 december 2002, betreffende vrouwen en sport II, stelt de Raad van de gelijke kansen vast dat in België ongeveer 38% is aangesloten bij een sportfederatie, maar aan Franstalige kant is dat slechts 32%. De situatie verandert dus niet.

³¹ De Europese Unie (EU) en de Raad van Europa lanceerden een gezamenlijk project: "ALL IN: Towards gender balance in sport" (Op weg naar gendergelijkheid in de sport), dat gegevens van de sportfederaties van de deelnemende landen verzamelde.³¹

³²Raad van Europa, *Toolkit*, op.cit.

Besluitvorming

In de Belgische sportwereld zijn mannen nog steeds in de meerderheid in besluitvormingsorganen. Het aantal vrouwen in leidinggevende functies varieert van 7% voor het voorzitterschap van Olympische sportfederaties tot 26% voor de leidinggevende functies van diezelfde federaties. Terwijl in Vlaanderen meer vrouwen die functies bekleden (33% tegenover 18% in de Federatie Wallonië-Brussel, hierna FWB), heeft de FWB meer vrouwelijke ondervoorzitters (15 tegenover 5 in Vlaanderen). De Franstalige atletiek-, badminton- en volleybalfederaties hebben evenveel mannelijke als vrouwelijke ondervoorzitters. Merk op dat er in het Nationaal Olympisch Comité een betere vertegenwoordiging van vrouwen is (31%) dan in de sportfederaties (23%)³³.

Coaches

Bij de sportfederaties zijn bijna evenveel vrouwelijke als mannelijke coaches geregistreerd (47%), maar slechts 22% werkt als trainer op topsportniveau. Merk op dat het aantal vrouwelijke coaches in Vlaanderen hoger ligt (47%), maar dat is toe te schrijven aan hun inschrijving in sporten met meer aangesloten leden (88% voor schaatsen, 79% voor turnen en 62% voor zwemmen). In de FWB zijn de hogere percentages vrouwelijke coaches te vinden in het schaatsen, het volleybal maar ook in de schietsport³⁴.

Media en communicatie

In de media wordt de sport becommentarieerd door mannen, die veruit in de meerderheid zijn in de journalistiek. Zelfs al zien we dat in Franstalig België slechts 35% van de journalisten (geaccrediteerd en stagiairs)³⁵ vrouw is, dan nog zijn vrouwen grotendeels afwezig in dit specifieke vakgebied. Op de Olympische Spelen van Rio waren er bijvoorbeeld 1 vrouwelijke en 27 mannelijke verslaggevers. De journalistenvereniging stelt vast dat op de sportpagina's slechts 6% vrouwen aanwezig is en dat er nog minder plaats wordt besteed aan speelsters en sportvrouwen³⁶.

Ook rijst de vraag naar het beeld van sportvrouwen. Zo was het wereldkampioenschap voetbal voor vrouwen een gelegenheid voor journalisten om zich te richten tot een vrouwelijke doelgroep, maar daarbij vermeden ze niet altijd de valkuilen van seksisme en clichés (bijvoorbeeld de deelname van mannelijke sporters aan de promotieclip, de gebruikte kleuren, de manier waarop lichamen en hun esthetiek werden getoond)³⁷.

Reclameboodschappen in verband met vrije tijd versterken ook dat idee dat sport vooral een mannenzaak is. De Franse CSA stelt vast dat mannen sportieve activiteiten promoten en vrouwen reizen³⁸. Advertenties voor sportkanalen tonen uitsluitend mannen. "*Een advertentie voor een online televisiekanaal (...) illustreert die vaststelling: zeven mannelijke figuren uit de voetbalwereld - commentatoren, journalisten - komen om beurt op het scherm om het promotieaanbod te presenteren.*"

³³ Cijfers uit "ALL IN: Towards gender balance in sport. België, Gendergelijkheid in de Sport", Folder 2019, beschikbaar op <https://rm.coe.int/belgium-gender-equality-in-sport-leaflet-2019-/1680971a1f>.

³⁴ Idem.

³⁵ Florence Le Cam, Manon Libert en Lise Ménalque, Être femme et journaliste en Belgique aujourd'hui, 2018, beschikbaar op <http://www.ajpb.be/telechargements/JournalistesFemmes/l-etude.pdf>

³⁶ AJPB, Etude de la diversité et de l'égalité dans la presse quotidienne francophone, juni 2019, derde editie

³⁷ Zie het artikel in Le Parisien, entre Sexisme et féminisme marketing, la publicité surfe sur la coupe du monde, féminine, te vinden op <https://www.leparisien.fr/societe/mondial-2019-entre-sexisme-et-feminisme-marketing-comment-la-publicite-surfe-sur-la-coupe-du-monde-feminine-06-06-2019-8087724.php>.

³⁸ Conseil Supérieur de l'Audiovisuel, "La représentation des femmes dans les publicités télévisées", 2017, beschikbaar op http://www.csa.fr/content/download/240921/641089/file/CSA_FemmesPub.pdf.

*De reclameboodschap eindigt met beelden van wedstrijden uit het mannenvoetbal en de commentaarstem is die van een man. Die reclameboodschap draagt bij tot het in stand houden van het stereotype dat sportprogramma's en -kennis is voorbehouden aan mannen*³⁹.

Tot slot herinneren we eraan dat speelgoedreclame stereotiep is en dat in advertenties voor speelgoed dat te maken heeft met sport, schietspellen en avontuur uitsluitend jongens te zien zijn, dat de commentaarstemmen mannelijk zijn en dat de beelden lichamelijke inspanning associëren met mannelijkheid en strijden en competitie valoriseren⁴⁰.

Geweld en seksisme

In de Europese studie over gendergerelateerd geweld in de sport wordt aangetoond dat incidenten met geweld in de sport over het algemeen worden benaderd vanuit normen met betrekking tot welzijn, ethiek of kindbescherming. Het probleem van gendergerelateerd geweld in de sport wordt nog steeds grotendeels genegeerd, gegevens ontbreken grotendeels op dit gebied en sportfederaties en -clubs hebben er weinig aandacht voor in hun acties⁴¹.

De Europese studie identificeerde in totaal 38 studies die zijn gevoerd in de lidstaten van de Europese Unie. De resultaten van de prevalentie van geweld variëren van 1% tot 54% afhankelijk van de gebruikte definitie en methodologieën. De meeste van die studies meldden een significant verschil in prevalentiegraad bij mannelijke en vrouwelijke atleten (jongeren of volwassenen), waarbij vrouwen vaker verklaarden dat ze slachtoffer waren geweest van seksuele intimidatie dan mannen. De geïdentificeerde studies bevestigden ook de studies die werden uitgevoerd in Noorwegen en in het Verenigd Koninkrijk en die aantonen dat topsporters meer blootgesteld zijn aan het risico van seksuele intimidatie dan amateursporters. In Frankrijk stelt de Haut Conseil à l'égalité vast dat verschillende sportvrouwen *"de omerta hebben verbroken en getuigd hebben van seksueel geweld dat ze hebben ervaren. Sarah ABITBOL, een voormalig kunstschaatsster, getuigde in haar boek "Un si long silence" over hoe ze als kind verkracht zou zijn geweest door haar trainer en tal van andere vrouwen kwamen ook in de media naar buiten om aan te klagen dat ze seksueel misbruikt waren geweest door hun trainer toen ze nog minderjarig waren. De straffeloosheid die de aanranders op dit gebied genieten is de regel, want volgens een onderzoek van Mediapart had in 2019, in 77 gevallen van seksueel geweld in de sportwereld, de aanrander in 78% van de gevallen zijn functie behouden ondanks een gerechtelijke veroordeling en in 36 van de 77 gevallen had de aanrader nieuwe feiten gepleegd. En in bijna een kwart van de geregistreerde gevallen waren de feiten gemeld aan de sportinstelling of aan individuen maar hadden die justitie niet op de hoogte gebracht"*⁴².

In een conferentie over geweld in de sport die op 1 juli 2020 werd gehouden, heeft het Franse ministerie van Sport zes maanden na de lancering van een nationale conventie over de preventie van

³⁹ Idem.

⁴⁰ Idem.

⁴¹ Lut Mergaert, Catarina Arnaut, Tine Vertommen en Melanie Lang, "Study on gender-based violence in sport", Eindrapport, Europese Commissie, 2016, beschikbaar in het Engels op https://ec.europa.eu/sport/sites/sport/files/gender-based-violence-sport-study-2016_en.pdf

⁴² Haut Conseil à l'égalité, "Rapport annuel sur l'état du sexisme en France en 2019", 2020, beschikbaar op <https://haut-conseil-egalite.gouv.fr/stereotypes-et-roles-sociaux/actualites/article/2eme-etat-des-lieux-du-sexisme-en-france-combattre-le-sexisme-en-entreprise>.

seksueel geweld in de sport de balans opgemaakt. Op 1 juni had het ministerie 177 vermoedelijke daders geïdentificeerd, 98% van de slachtoffers was minderjarig⁴³.

Gedrag waarbij er geen contact is, zoals ongewenste blikken en verbale intimidatie (bijv. opmerkingen of grappen met een seksuele ondertoon enz.) zijn de meest gemelde vormen van seksuele intimidatie⁴⁴.

Vier studies identificeerden verbale intimidatie en de prevalentie van verbale intimidatie als hoger bij mannen dan bij vrouwen (respectievelijk 42% tegenover 31%). In sommige van die studies is niet duidelijk of de gerapporteerde vormen van verbale intimidatie vormen van gendergerelateerd geweld zijn, omdat dit niet altijd wordt gespecificeerd, ofwel omdat de studie verbale intimidatie niet erkent als een vorm van gendergerelateerd geweld, ofwel omdat de studie niet specificeert of de verbale intimidatie al dan niet in verband stond met het geslacht van het slachtoffer⁴⁵.

In Nederland en Vlaanderen toont de studie van Vertommen⁴⁶, die het niveau van de manifestatie van geweld tegen jonge meisjes en jongens in de sport vergelijkt, weinig verschil op het niveau van ervaren psychologisch geweld. Jongens zijn echter meer slachtoffer van fysiek geweld en meisjes meer van seksueel geweld. De auteurs stellen zich echter wel de vraag of er mogelijk onderrapportage door jongens is voor dat laatste.

De studie toont ook aan dat, hoewel men geneigd zou zijn geweld te associëren met misbruik begaan door trainers of andere personeelsleden in de entourage van de sporter, de feiten tonen dat sporters zelf ook vaak daders zijn. In Vlaanderen bijvoorbeeld blijkt uit de gerapporteerde gevallen van seksueel geweld dat de dader in 41% van de gevallen een andere volwassene is, in 33% een andere sporter en in 17% een trainer.

IV. Voorbeelden van genomen maatregelen

Besluitvorming

De aanneming van bepalingen met betrekking tot de pariteit in de besluitvorming is vastgelegd in tal van teksten in België.

Op het gebied van de sport kan worden vermeld dat de adviesorganen ten minste een derde van de leden van elk geslacht moeten omvatten. Dat principe is vastgelegd in de volgende teksten:

- Decreet van de Franse Gemeenschap van 17 juli 2002 tot bevordering van de gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in de adviesorganen.
- Decreet van het Waalse Gewest van 15 mei 2003 tot bevordering van de evenwichtige aanwezigheid van mannen en vrouwen binnen de adviesorganen.
- Decreet van 13 juli 2007 houdende bevordering van een meer evenwichtige participatie van vrouwen en mannen in advies- en bestuursorganen van de Vlaamse overheid.

⁴³ <https://sport.francetvinfo.fr/omnisport/violences-dans-le-sport-177-agresseurs-presumes-reperes-par-le-ministere-des-sports>.

⁴⁴ Lut Mergaert & all, Study on gender-based violence, op.cit.

⁴⁵ idem

⁴⁶ Tine Vertommen & all, 2016, Interpersonal violence against children in sport in the Netherlands and Belgium, *Child Abuse & Neglect*, 51, 223-236.

De in 2017 aangenomen Code Goed Bestuur in Vlaamse Sportfederaties bevat dan weer 43 principes, waaronder het principe van gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in de raden van bestuur (principe 12), en voorziet in een financiële "beloning" voor de federaties die de Code toepassen⁴⁷.

Sportbeoefening

Sinds 2007 trekt de COCOF geld uit voor vrouwensport, via een oproep tot indiening van projecten die tot doel hebben sport te bevorderen voor kansarme vrouwen uit alle wijken van het Brussels Gewest. De bedoeling is om een doelgroep die de gewoonte heeft verloren om regelmatig te sporten te motiveren om opnieuw te beginnen met een aangepaste sportbeoefening, ver van iedere competitiegeest of van ieder streven naar uitmuntendheid, en dat tegen een betaalbare prijs⁴⁸.

Initiatieven binnen sportfederaties of van verenigingen streven naar een hogere participatiegraad van meisjes in sport, zowel in sport in het algemeen als in specifieke sporten zoals voetbal, met het door de Franse en Vlaamse voetbalbonden georganiseerde footfestival voor meisjes⁴⁹, of basketbal⁵⁰.

Coaches

De *association des établissements sportifs* (AES) heeft een promotiecampagne gelanceerd om vrouwen te stimuleren om sportmonitrice te worden⁵¹.

Gelijk loon

- Identiek prijzengeld bij grandslamtoernooien in het tennis.
- Gelijk loon voor de voetbalsters van het Braziliaanse en Noorse nationale team⁵².

Media en imago van sportvrouwen

De campagne "*les femmes des sportifs comme les autres*", van de *fédération des femmes prévoyantes socialistes* van 2016 wil de stereotypen rond vrouwensport doorbreken en de realiteit van vrouwelijke beroepssporters tonen ("paroles de championnes").

De Vlaamse openbare televisieomroep (VRT-Sporza) heeft besloten om verslag te doen van de wedstrijden in het vrouwenwielrennen, om zo pariteit te bereiken in de uitzending van vrouwen- en mannensportevenementen.

In Frankrijk hebben de CSA en de *Union des annonceurs* zich in maart 2018 geëngageerd om samen te strijden tegen seksuele, seksistische en genderstereotypen door een vrijwillig handvest van verbintenis te ondertekenen.

⁴⁷ Sport Vlaanderen, Code voor goed bestuur in Vlaamse Sportfederaties, [https://kics.sport.vlaanderen/Sportfederaties/Documents/160711 Code of good governance in Flemish sports federations.pdf](https://kics.sport.vlaanderen/Sportfederaties/Documents/160711_Code_of_good_governance_in_Flemish_sports_federations.pdf).

⁴⁸ <https://ccf.brussels/sport/sport-en-region-bruxelloise/sport-au-feminin/>

⁴⁹ Voor het Franstalige deel, zie <https://www.acff.be/football-feminin/footfestival>

⁵⁰ Interreg project gedragen door de basketclub van Neufchâteau http://www.interreg-gr.eu/wp-content/uploads/2018/12/INTERREG-BASKET-ACADEMY_FR_Description.pdf.

⁵¹ *Deviens monitrice sportive*, <https://moniteursportif.be>. Een gelijkaardige campagne wordt georganiseerd om vrouwen aan te moedigen om sportbestuurder te worden.

⁵² <https://www.elle.fr/Societe/News/Football-les-joueuses-bresiliennes-remporent-l-egalite-salariale-3874837>

Tijdschriften als "Les sportives" zijn volledig aan vrouwen gewijd en ontleden de ongelijkheden. Zo wijdt het nummer van september 2020 een dossier aan seksisme op redacties⁵³.

Geweld en seksisme

De hierboven vermelde wet op seksisme in de openbare ruimte is van toepassing op de sport. Hetzelfde geldt voor de wet op het welzijn van werknemers⁵⁴, die van toepassing is op betaalde sporters⁵⁵.

In het kader van de hervorming van het decreet betreffende de subsidiëring van sportvoorzieningen, en met het oog op de strijd tegen het seksisme in het bijzonder, zal het Waalse Gewest de subsidies voortaan afhankelijk maken van een verbintenis om de naleving van een ethisch handvest actief te bevorderen⁵⁶.

In dezelfde geest bevatten de samenwerkingsakkoorden tussen de gesubsidieerde sportfederaties en het Vlaamse sportagentschap de noodzaak om preventieve maatregelen te nemen in verband met seksuele intimidatie⁵⁷.

In Frankrijk werd in februari 2020 door het ministerie van Sport een nationale conventie over de preventie van geweld in de sport georganiseerd met alle betrokken actoren. De reeds goedgekeurde maatregelen omvatten de benoeming van een ministeriële afgevaardigde die verantwoordelijk is voor geweld in de sport, de versterking van het personeel van de eenheid die zich bezighoudt met de behandeling van meldingen van seksueel geweld binnen de Direction des Sports, en een veralgemening van de controles op de betrouwbaarheid van de vrijwillige begeleiders en het bestuursteam van sportverenigingen⁵⁸.

Gebruik van gender mainstreaming en positieve acties

De Raad van Europa stelt in zijn project "All together" een zeer beperkt gebruik van positieve acties in België vast (door 8 federaties, d.w.z. 13%) en een zeer beperkte dekking daarvan, bijvoorbeeld de organisatie van kinderopvang om het voor vrouwen gemakkelijker te maken om deel te nemen aan triatlon (in de FWB) of acties om het imago van kunstschaatsen te verbeteren om het percentage mannelijke sporters in die discipline te verhogen (Vlaanderen).

Slechts 7 sportfederaties (11%) passen een strategie van gender mainstreaming toe⁵⁹.

⁵³ <https://www.lessportives.fr>

⁵⁴ De wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk is de basiswet voor veiligheid en gezondheid op het werk.

⁵⁵ Zie de wet van 24 februari 1978 betreffende de arbeidsovereenkomst voor betaalde sportbeoefenaars <https://werk.belgie.be/nl/themas/arbeidsovereenkomsten/bijzondere-arbeidsovereenkomsten/arbeidsovereenkomst-voor-betaalde>

⁵⁶ Jean-Luc Crucke, Communiqué de presse, Infrastructures sportives : une charte éthique wallonne comme condition de subventionnement, Namur, 20 november 2019.

⁵⁷ Bron, Raad van Europa, ALL-IN/All Together Project, On-line Bibliotheek, beschikbaar op <https://pjp-eu.coe.int/en/web/gender-equality-in-sport/online-library>.

⁵⁸ <https://sports.gouv.fr/accueil-du-site/actualites/article/convention-nationale-sur-la-prevention-des-violences-sexuelles-dans-le-sport>

⁵⁹ Van de 64 sportfederaties waarvan de studie van de Raad van Europa, "All-in", op.cit., de gegevens inzamelde.

V. Waarom een aanbeveling over vrouwen en sport

Zoals hierboven uiteengezet is gelijke toegang tot sport voor meisjes en jongens niet gewaarborgd.

In het domein van de sport zien we ongelijkheid in de verdeling van de middelen (leidinggevende functies, beloning, infrastructuur enz.).

Het Instituut heeft samenwerkingsprotocollen ondertekend met verschillende gefedereerde entiteiten om de rol van orgaan voor de gelijke behandeling van vrouwen en mannen te vervullen, zoals bepaald in de Europese richtlijnen rond non-discriminatie en de bevordering van gelijkheid.

In die protocollen is vastgelegd dat het Instituut aanbevelingen kan doen op de gebieden die onder zijn bevoegdheid vallen.

- Artikel 1 van het protocol dat op 15 december 2008 met de Franse Gemeenschap werd ondertekend, bepaalt dat er samenwerking moet zijn voor "*de uitwisseling van informatie, adviezen en aanbevelingen tussen de partijen, alsook bij de uitvoering van studies en publicaties over de toepassing van de bepalingen van het antidiscriminatie-decreet*";
- Artikel 5 van het samenwerkingsprotocol met de Duitstalige Gemeenschap van 1 augustus 2016 bepaalt dat het Instituut "*in volledige onafhankelijkheid adviezen en aanbevelingen kan formuleren rond de gelijkheid van vrouwen en mannen en de bestrijding van discriminatie op grond van geslacht en van geassimileerde criteria in het kader van zijn bevoegdheden*".
- Het samenwerkingsprotocol met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voorziet eveneens in het uitbrengen van adviezen en formuleren van aanbevelingen op het gebied van gelijkheid tussen vrouwen en mannen en de strijd tegen discriminatie op grond van geslacht en gelijkgestelde criteria in het kader van zijn bevoegdheden (artikel 2 en 5).
- Het samenwerkingsprotocol met het Waals Gewest van 23 januari 2009, dat in de artikelen 1, 61 en 67 bepaalt dat het Instituut onafhankelijke aanbevelingen kan doen aan de Waalse regering op het gebied van de strijd tegen genderdiscriminatie in het Waals Gewest.
- Het samenwerkingsprotocol met de CSA van 9 december 2009, dat bepaalt dat de CSA elk verzoek om advies met betrekking tot discriminatie op grond van geslacht aan het instituut kan voorleggen.
- Het samenwerkingsprotocol met de Cocof van 11 juli 2013 legt in artikel 1 vast dat het Instituut bevoegd is om adviezen te geven en aanbevelingen te formuleren.
- Het samenwerkingsprotocol met de JEP, dat bepaalt dat het Instituut deelneemt aan de vergaderingen van de JEP.

Als orgaan dat verantwoordelijk is voor de gelijkheid van vrouwen en mannen heeft het Instituut meerdere meldingen ontvangen van vrouwen en mannen, die verschillende vormen van discriminatie in de sport aanklagen, onder meer in verband met de toegang tot sportactiviteiten of -evenementen, tot sportfaciliteiten en in verband met de beoefening van sportactiviteiten.

In het licht van die meldingen stelt het Instituut vast dat het voor sommige vrouwen nog steeds moeilijk is om te sporten of toegang te krijgen tot sport in omstandigheden die de gelijkheid tussen vrouwen en mannen respecteren. Dat gaat van seksistisch gedrag in het kader van sportbeoefening, via diverse omstandigheden die ontradend werken om een bepaalde sport te beoefenen, tot uitsluiting van bepaalde sportevenementen, zoals wedstrijden, of van sportclubs.

Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen ontvangt regelmatig meldingen van discriminatie op het gebied van sport.

Bij wijze van voorbeeld vermelden we een aantal situaties waarvoor het Instituut werd gecontacteerd:

Uitsluiting van vrouwen van sportactiviteiten en -evenementen

- drie meisjes van een gemengd handbalteam mochten niet deelnemen aan een kampioenschap, met als argument dat verschillende teams van tegenstanders hadden geklaagd dat ze niet "alles konden geven" (sic) omdat ze bang waren dat ze de meisjes zouden verwonden of dat er een fysiek contact zou zijn dat als ongepast zou kunnen worden geïnterpreteerd. Een gemengd team werd dus beschouwd als een hinderpaal in de competitie;
- ouders namen contact op met het Instituut om te melden dat ze hun 3-jarige zoon niet mochten inschrijven voor een dansstage;
- het Instituut kreeg klachten binnen over fitnessruimtes die exclusief voor vrouwen waren voorbehouden;
- er werd gevraagd naar meer informatie over de aparte zwembaden in zwembaden;
- De raad van bestuur van een provinciaal volleybalcomité vroeg het Instituut om informatie over de vraag van een transgender vrouw omdat sommige clubs aarzelden om haar in te schrijven;
- in de frisbeesport vonden de selecties plaats voor het Nationaal Open team⁶⁰ U17 en U20 - dit is het team van atleten jonger dan 17 (of jonger dan 20) jaar dat België vertegenwoordigt op het Europees Kampioenschap in de categorie Open. De moeder van een candidate nam contact op met het Instituut om melding te doen van de boodschap die zij kreeg van de club, namelijk dat "Meisjes, hoewel ze welkom zijn op de selectiedagen, niet kunnen worden geselecteerd omwille van de 'groepsdynamiek en om logistieke redenen'".

Geweld en seksisme

- het seksistisch taalgebruik van een televisiepresentator over een atlete tijdens de Olympische Spelen;
- het seksistisch taalgebruik van een hockeycoach in een interview met de geschreven pers;
- het seksistisch taalgebruik door Krav Maga instructeurs ten opzichte van een van hun vrouwelijke collega's en ten opzichte van leerlingen;

Bezoldiging

- scheidsrechtersvergoedingen voor basketbalwedstrijden, die hoger zijn voor wedstrijden gespeeld door mannen en lager voor wedstrijden gespeeld door vrouwen (binnen eenzelfde divisie)
- het prijzengeld voor de Marathon van Brussel dat in 2017 1000 euro voor mannen en 300 euro voor vrouwen bedroeg, voordat de organisatoren besloten om het bedrag in evenwicht te brengen.

Voorzieningen

⁶⁰ In de wereld van Ultimate Frisbee betekent "Open" dat het terrein openstaat voor iedereen, zonder bijzondere vermelding van het geslacht van de deelnemers. In een team van zeven spelers kun je dus zoveel mannen en vrouwen hebben als je wilt. "Gemengd" spelen houdt in dat elk team verplicht een bepaald aantal mannen en vrouwen op het terrein moet hebben. Zo moet een team van zeven spelers minstens drie vrouwen en drie mannen tellen. De zevende speler kan zowel een man als een vrouw zijn (en dit kan in de loop van de wedstrijd veranderen).

Faciliteiten die ontworpen zijn voor mannen kunnen vrouwen ontmoedigen om te sporten, zelfs als ze openstaan voor vrouwen.

Die kwestie kwam tot uiting in een verzoek om informatie aan het Instituut over de mogelijkheden om de faciliteiten van sportcentra aan te passen aan een gemengd gebruik, net om een antwoord te bieden op het gevoel van onbehagen dat vrouwen ervaren.

Voor wat de particuliere sector betreft, werd het Instituut geraadpleegd over fitnessclubs die uitsluitend aan vrouwen zijn voorbehouden.

VI. Aanbevelingen

De discriminaties identificeren

- Het algemene gebrek aan objectieve kennis over genderdiscriminatie in de sport, in het bijzonder over gendergerelateerd geweld en bezoldiging, verminderen.
- Ervoor zorgen dat feiten van discriminatie, pesterijen of gendergerelateerd geweld in de sport worden opgetekend en dat er een passend antwoord op wordt gegeven.
- De evolutie van de sportbeoefening door de bevolking systematisch opvolgen en evalueren, met als doel de evoluties in verschillen tussen de geslachten en de oorzaken daarvan aan het licht te brengen. Hiervoor moeten de gendergegevens worden gekruist met leeftijd, woonplaats, beroep enz.
- Beleidsmaatregelen op het gebied van de sport systematisch evalueren vanuit genderperspectief (ex ante) en de impact op de gelijkheid van vrouwen en mannen, meisjes en jongens analyseren.
- Onderzoeken om welke redenen jonge meisjes in de adolescentie afhaken.

Sensibilisering en opleiding

De indelingen op geslacht, de perceptie van "mannelijkheid" en vrouwelijkheid staan centraal bij sport en zijn ook een bron van discriminatie. Het is daarom van essentieel belang om sport en sportrecreatie te gebruiken als mogelijkheden om te leren over gelijkheid en om aan te tonen welke stereotypen, vooroordelen en ongelijkheden eruit voortvloeien.

- Duurzame bewustmakingscampagnes opzetten en de impact ervan evalueren.
- Ouders bewust maken van de nadelige gevolgen wanneer meisjes afhaken van vrijetijds- en sportactiviteiten door de voordelen te benadrukken, met name voor hun gezondheid.
- Meisjes en jongens sensibiliseren voor het beoefenen van gemengde sporten en de ruime waaier aan sporttakken waar ze uit kunnen kiezen. Denk aan campagnes speciaal voor groepen die niet aan sport doen, zoals tienermeisjes uit de lagere sociale klassen.
- Opvoeders en sportinstructeurs moeten worden opgeleid in gelijkheid en in echt gemengd sporten en het doorbreken van seksistische stereotypen. Die opleiding moet ook de dimensie van gendergerelateerd geweld en pesterijen omvatten die geworteld is in ongelijke verhoudingen en stereotiepe gendernormen.
- Verantwoordelijken van clubs en verenigingen moeten bewust worden gemaakt van gelijkheid in de sport en van het belang van pariteit en transparantie in de besluitvorming. Ook mogen zij bij de aanwerving van coaches en verantwoordelijken geen vooroordelen laten spelen. Voor een

leidinggevende functie kan er bijvoorbeeld worden gezocht naar iemand met de eigenschappen visie, nederigheid, plannend vermogen en empathie.

- Opleiding van coaches in zowel de initiële als de voortgezette opleiding. Hen de instrumenten geven om een gemengde sportbeoefening op te zetten die de mogelijke sporten zowel voor jongens als voor meisjes openstellen.
- Alle betrokkenen sensibiliseren en opleiden om de heersende normen, die een bron zijn van uitsluiting, te ontkrachten⁶¹.

Sportbeoefening en de organisatie van sportactiviteiten

- Communiceren over de gezondheidsaspecten van sporten voor jongeren en in het bijzonder voor jonge meisjes.
- Opnieuw nadenken over de plaatsen voor socialisering, over het ontwerp en gebruik van voorzieningen met "vrije" toegang.
- Projecten ondersteunen die gericht zijn op meer gemengdheid in de sport (ook op school), niet alleen in kwantitatief maar ook in kwalitatief opzicht, en gemengde sportbeoefening of gemengde teams ontwikkelen en aanmoedigen.
- Erop toezien dat niemand wordt uitgesloten van sport, op welk niveau dan ook (amateur of topsport) en de gezondheidsdimensie integreren in het sportaanbod.
- Alle soorten sportactiviteiten valoriseren en ze promoten op een niet-seksistische manier (zonder de stereotypen te versterken).
- Het gemengd gebruik van de sportvoorzieningen garanderen. Mogelijke hefboomen voor actie gebruiken, bijvoorbeeld financiering.
- Erop toezien dat instrumenten als het ethisch handvest van het Waalse Gewest duidelijk en specifiek zijn over de doelstellingen van gelijkheid, en gericht zijn tot mannelijke en vrouwelijke sporters, trainers en publiek. Het non-discriminatiebeginsel niet verwarren met een sportaanbod of sportmodellen die gebaseerd zijn op een bepaalde visie op mannelijkheid of hegemonie van de sport.
- Erop toezien dat de sportfaciliteiten en -locaties bereikbaar zijn met het openbaar vervoer, dat er voldoende openbare verlichting is en nadenken over openingsuren en activiteiten.

Sport- en vrijetijdsvoorzieningen

- Bewoners, genderexperts en verenigingen die zich inzetten voor gelijkheid raadplegen wanneer de openbare ruimte wordt ingericht.
- De uitgaven voor sportvoorzieningen en sportbeoefening (recreatie- en beroepssport) opvolgen, meer bepaald door gebruik te maken van *gender budgeting*.
- Erop toezien dat het gebruik van de recreatievoorzieningen bijdraagt aan een grotere gelijkheid en stereotypen vermindert. Impliciete gendernormen in recreatie- en sportvoorzieningen wijzigen en een echt gemengd karakter bevorderen.

Arbeid en verloning

⁶¹ "Gelijkheid is meer dan niet discrimineren... Gelijkheid komt er wanneer een systeem wordt afgebroken, wanneer er wordt gewerkt aan verandering." Edith Maruéjols bij Guilia Foïs, te beluisteren op https://www.youtube.com/watch?v=gPrkax-FcoU&feature=share&fbclid=IwAR2otWmpegHR-mKd3cH_ARRmkt6DAtHnild8uAgRuvUnbG-iCaN-aDhSk4.

- De financiële steun aan sportfederaties afhankelijk maken van de goedkeuring van een actieplan om meer gelijkheid te garanderen in het aantal mannelijke en vrouwelijke trainers, scheidsrechters en bestuurders.
- Positieve acties ontwikkelen ten gunste van de tewerkstelling van personen van het ondervertegenwoordigde geslacht door te voldoen aan de voorwaarden van het koninklijk besluit van 11 februari 2019 betreffende de uitvoering van positieve acties op het gebied van de tewerkstelling.
- Identiek prijzengeld garanderen voor vergelijkbare wedstrijden voor vrouwen en mannen (bijv. marathon enz.).
- Zich verzekeren dat de beloning en/of vergoeding voor scheidsrechters in de mannen- en vrouwencompetities van dezelfde sport identiek is.
- Mannelijke en vrouwelijke sporters op gelijke wijze ondersteunen (toegang tot en beoefening van topsport).

Media

- Meer aandacht voor de vrouwensport in de media en ervoor zorgen dat dit op een niet-stereotiepe manier gebeurt.
- Persgroepen sensibiliseren om journalisten in te zetten om verslag te doen van sportevenementen voor vrouwen, en dat voor de verschillende mediakanalen. Gemengde teams aanmoedigen voor bijvoorbeeld de verslaggeving van sportevenementen.
- Reclame: acties met adverteerders om hun leden bewust te maken van de noodzaak om het gebruik van seksistische stereotypen in de reclame te vermijden en om respect voor het individu te garanderen (geen toevlucht nemen tot buitensporige seksualisering die vrouwen tot een object reduceert).

Bestrijding van geweld, pesterijen en seksisme

- Toepassing van de aanbeveling van de Raad van Europa over seksisme, waarin wordt opgeroepen om "*instrumenten ter bestrijding van seksisme in de sportsector te bevorderen, vooraanstaande sportieve figuren aan te moedigen om seksistische vooronderstellingen te corrigeren of seksistische haatspraak aan de kaak te stellen, er bij sportfederaties op aan te dringen om gedragscodes ter voorkoming van seksisme op te stellen, die bepalingen voor disciplinaire maatregelen moeten bevatten*".
- Erop toezien dat iedereen veilig gebruik kan maken van de sportruimtes.
- Formele en informele mechanismen (plaats en personen) invoeren om klachten over pesterijen, geweld en seksisme te ontvangen. Bijvoorbeeld bij de aanstelling, op regionaal niveau, van een contactpersoon, bekijken of en hoe een 'Specifieke lijn voor geweld' kan worden georganiseerd.
- Opnieuw nadenken over de ontmoetingsplaatsen (en de voorzieningen, zowel over hun ontwerp als over het gebruik met begeleiding) die worden gezien als 'uitlaatklep' voor jongens, om te voorkomen dat de overheid onbedoeld mannelijke onderonsjes versterkt die een cultuur van stoerdoenerij, seksisme en homofobie stimuleren.
- Sportmannen en -vrouwen overtuigen om zich te engageren tegen geweld in de sport. Referent voor geweld binnen het ministerie voor sport.

- Erop toezien dat de regels inzake welzijn en geweld op het werk worden nageleefd voor betaalde sporters en indien nodig informatievergaderingen organiseren in samenwerking met de diensten die hiervoor bevoegd zijn.